ABORDAREA PSIHANALITICĂ A NATURALISMULUI ÎN ROMANUL „LA REGENTA” DE LEOPOLDO ALAS (CLARÍN)

Valentina LIPCAN,

studentă, anul III, Facultatea de Litere

CZU: 821.134.2-31.09 valenlipcan@gmail.com

Literatura clasică spaniolă din secolul al XIX-lea, în care se stabilește o inedită abordare a naturalismului, tinde să caracterizeze personajele din *perspectivă etologică* (studiul comportamentului). Configurările psihanalizei intensificate de elemente de naturalism transced spațial și temporal, conectându-se cu problemele nu doar ale burgheziei spaniole, dar și cu cele ale societății contemporane. Studiul atent al literaturii poate aduce argumente importante pentru sfera *etiologiei* (ramură a medicinei care studiază cauzele și factorii care determină apariția diverselor boli); în cazul personajelor noastre: etiologia isteriei, nevrozei, psihozei, psihopatiei.

Leopoldo Alas (Clarín) este considerat, probabil, cel mai bine informat critic în legătură cu teoria naturalistă expusă de ilustrul scriitor francez Emile Zola. Din acestea derivă și o intenție a noastră de a stabili o linie de demarcație între teoria naturalismului francez și cea a naturalismului spaniol. Clarín considera că dincolo de constanta fiziologică pozitivistă, există „rezultanta lumii morale sociale” [1]; prin expresia artistică se prezintă nu doar scene grotești autonome, fără justificare, dar și analize psihologice care implică adevărul, iar adevărul reprezintă analiza profundă a realității.

Înainte de a fi fost scris romanul, se formează importante descrieri clinice ale psihanalizei: Ernst von Feuchtersleben, Joseph Breuer, Sigmund Freud [2]. Metoda psihanalizei este concentrată pe caracterul narativ al ședințelor dintre pacient și psihoterapeut și este similară celei pe care o exploatează Clarin în cazul personajelor sale. Un prim pas pe care-l efectuează Clarin pentru a elucida motivele atacurilor nervoase ale Anei Ozores este procedeul *analepsă (flash-back),* de la criza prezentată naturalist a Anei derivă narațiunea în retrospectivă a copilăriei sale, a comportamentului ostil al familiei sale, prejudecăților celorlalți, a iubirii pe care o neagă, o reprimă și refulează conștient, și bineînțeles, a lecturilor sale. Lectura, în acest sens, este contaminată de elementele nocive ale mediului și devine element declanșator al căderilor nervoase; lectura poate fi un *catalizator al paroxismului isteric*, *un stimulator al metodei terapeutice* [Ibidem] (Ana găsește remediu în scris, este și ironizată de ceilalți care îi spun Jorge Sandío [George Sand]) și aparent poate fi un tip de *autohiponoză* (prin literatură Ana săvârșește incursiuni extreme în lumea onirică). Din studiile lui Joseph Breuer și din ședințele cu pacienta sa, al cărei pseudonim în mod ironic era Anna O., se desprinde o metodă similară celei pe care o utilizează Clarín: *metoda catartică* [2], care implică purificarea sufletului, re-

latarea tuturor evenimentelor, identificarea tuturor antecedentelor ce ar fi putut duce la acest delir. Aceasta este identificabilă în mod special în timpul confesiunilor pe care i le oferă Ana parohului orașului Vetusta, Fermín de Pas.

Grotescul în abordarea naturalistă a lui Clarín implică descrierea sinistră a personajelor, a dualismului lor: iluzia superiorității și pornirile vulgare instinctive, dar și *antropomorfismul/zoomorfismul*. Zoomorfismul îi caracterizează pe cei doi bărbați între a căror forțe manipulatoare se regăsește Ana, dar și pe acolitul lui Fermín de Pas, Celedonio. Acesta este „el sapo", acea broască respingătoare a întregului cadru, omul repulsiv, care stabilește relații intratextuale cu starea, condiția Anei. Ana, văzând aceste vietăți, le asociază cu un cor sinistru care îi reproșează, care o urmărește, astfel stabilindu-se vădite semne ale nevrozei.

Experimentul ca procedeu naturalist în romanul lui Clarín are nevoie de *frumusețea Anei Ozores* ca element declanșator pentru a fi realizat, și ulterior pentru a subjuga ființa umană și a colecta întregul ansamblu de reacții. Personajul principal nu este doar o femeie frumoasă dintr-un roman realist care provoacă o atracție efemeră în cazul bărbaților și invidii infantile în rândul femeilor, dar este una care trezește mari pasiuni și care revelează natura latentă perversă și psihopatică a societății din Vetusta. Celedonio, de exemplu, o sărută pe Ana în stare de leșin; acest sărut *cvasi-necrofilic*[3] se desprinde din concepția naturalismului pozitivist, obscur, dar în același timp, mărcile verbale, sintagmele acestei scene indică și impulsul absurd, pervers, distrugător care ne atrage atenția asupra problemei subconștientului uman.

Frígilis, prietenul lui Quintanar (soțul Anei), acest *personaj darwinist*, dar și *personaj bucolic* [4, p.451] este singurul care găsește echilibrul între tricotomia viață-inteligență-știință, fiind o figură reprezentativă a naturalismului pragmatic, benefic. Cum este firesc ca într-un caz psihiatric să se identifice un tratament, Clarín își salvează personajul predilect, pe Ana Ozores, alăturând-o lui Frígilis în grădina seacă a liniștii, studiului, într-o stare de vagă amorțeală.

Într-un final, ne dăm seama că de la prezentarea în ascendență a personajelor după formula: *mediu-determinism-pozitivism-naturalism-caz psihiatric*, ajungem la identificarea unor mărci comportamentale care au o justificare, o explicație clinică, fiindcă personajele au un fond psihic, un trecut care poate fi studiat și înțeles prin literatura intelectuală, clasică. Astăzi, datorită studiului literaturii, aceste comportamente pot fi înțelese, interpretate, inclusiv evitate.

Referințe:

1. *El Naturalismo de la "La Regenta"*. Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes. Citat: [24.03.2024]. Disponibil: https://www.cervantesvirtual.com/
2. *Histeria y narración en «La Regenta»*. Biblioteca Virtual Cervantes
3. *El beso del sapo: configuraciones grotescas en "La Regenta"*. Biblioteca Virtual Cervantes
4. ALAS, L. *La regenta,* Tomo II. Arte y Literatura, La Habana, 1976.

Recomandat
***Sergiu PAVLICENCO**, dr. hab., prof. univ.*